

15. november 2021

Forsvarets Forum nettside 13. november

Forsvarskommisjonen og dagens håpløse ubalanse

Kommisjonens viktigste oppgave vil være å vise vei for en reell balanse mellom Forsvarets oppgaver, operative evne, og budsjett.

I Regjeringserklæringen sies det: *«Utnevne i løpet av høsten 2021 en bredt sammensatt forsvarskommisjon for å forberede grunnlaget for en ny langtidsplan for Forsvaret fra 2025.»*

Selv om det sies at fokus er langtidsplan for Forsvaret (LTP), er det ikke utenkelig at kommisjonens mandat kan bli meget bredt, i tråd med oppfatningen (ikke minst i Utenriksdepartementet) at Norges sikkerhet omfatter alt fra klimautviklingen og flyktningspolitikk til IT-sikkerhet og forsyningsspørsmål. Forsvarspolitikken – politikken for vårt militære forsvar – er ikke sikret en dominerende plass i mandatet.

Tilsvarende er det tenkbart at kommisjonen kan bli bredt sammensatt i den forstand at den blir dominert av annen ekspertise enn forsvarsplanlegging.

Et tredje moment til usikkerhet er tidshorizonten. Det vil være viktig at kommisjonens arbeid tar utgangspunkt i nå-situasjonen og også vurderer behov for justeringer i gjeldende LTP.

Utfordringen blir å sikre

- For det første at mandatet omfatter en klar presisering av forsvarspolitikkenes uløste hovedproblemstillinger,
- Og dernest at kommisjonen omfatter minst 2-3 medlemmer og sekretariatstøtte for håndtering av hovedproblemstillingene.

Hovedproblemstillinger

Med grunnlag i dagens status i Forsvaret, gjeldende langtidsplan (LTP) og forsvarsbudsjettet for 2022 er det ikke riktig som det hevdes i stortingsdokumentene at det nå er oppnådd – og vil opprettholdes – balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og budsjett. Noen momenter:

- Forsvarets evne til å løse de mest krevende oppgavene, det vil si ved trusler eller angrep mot landet, rapporteres stadig som «mindre god». I virkeligheten trolig nær null.

- Årsaken til den lave forsvarsevnen er at nødvendige tiltak for å bringe strukturen opp i kampklar stand ikke er fullført. Selv om meget er gjort for å ta igjen «etterslepen», gjenstår også meget.
- Alvorligst er mangelen på personell i nær sagt alle kategorier for å bringe den vedtatte strukturen til innsatsklar stand. Dette gjelder alle forsvarsgrener. Tatt i betraktning at flere kategorier krever 4-6 års utdanning og betydelig erfaring, er det ytterst problematisk at bredt anlagt rekruttering ikke er iverksatt eller tidfestet for iverksettelse. Budsjettet for 2022 gir ikke rom for vesentlige personelløkninger eller øking av øving/operativ innsats.
- Etter gjeldende planer skal investeringsandelen av forsvarsbudsjettet i løpet av de nærmeste årene økes fra nå vel 20% til 30%. Investeringene inkluderer betydelige og i og for seg ønskelige anskaffelser, men det er et alvorlig problem at det ikke er innpasset tilsvarende økning av driftsmidler i (de løse) planene for de kommende 4-8 år.
- I sum: slik planene nå tegner seg, med store investeringer i nye fly og fartøyer og krevende systemer til Hæren, men uten tilsvarende økning i driftsmidler, vil den budsjettmessige ubalansen forsterkes. I praksis vil det innebære at istandsettelsen av eksisterende struktur utsettes (på ubestemt tid) og at de kommende 4-8 års store investeringer ikke vil gi tilsvarende økning av kampkraft og forsvarsevne i det same tidsperspektivet. Dette er ikke forenelig med behovene for militært forsvar slik de følger av en tilspisset strategisk situasjon.

Forsvarsplanleggingens kriterier

Det er et gjennomgående trekk ved stortingsdokumentene og også tidligere kommisjonsarbeider at de fokuserer nominell forsvarsstruktur (antall hæravdelinger, fartøyer og fly, osv.) men sier ikke noe om operativ evne, dvs. avdelingers, fartøyers og flys kapasitet, beredskap og utholdenhet. Det er ingen kobling i utredninger, planer og budsjetter mellom den sikkerhetspolitiske situasjonsforståelsen (som er både bred og dyp) og Forsvarets virkelige operative evne til å håndtere sin del av utfordringene.

Kommisjonens viktigste oppgave vil være å vise vei for en reell balanse mellom Forsvarets oppgaver, operative evne, og budsjett. Praktisk vil det innebære tidsplaner for oppbygging av den operative evnen. Uten en slik tilnærming vil kommisjonen ikke bidra til å bryte dagens håpløse ubalanse mellom budsjett og Forsvarets mangelfulle evne til å løse sine høyest prioriterte oppgaver.

Det er sannsynlig at planlegging og drift etter operativ evne som overordnet prioritering vil kreve organisasjonsendringer ettersom dagens system ikke har gjennomgående ansvarlinjer for slik prioritering. Det får bli en problemstilling når kommisjonens innstilling foreligger.